

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук,
професор

_____ Василь ОРЛИК
«_____» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

на тему

«Бібліотечна діяльність на прикладі роботи Лозуватської центральної
бібліотеки»

Виконала: здобувачка вищої освіти
IV курсу
ОПП «Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа» спеціальності 029
«Інформаційна, бібліотечна та
архівна справа»

_____ Анастасія СТРИБАЙЛО
«_____» _____ 2021 р.

Керівник роботи
к. філос. н., доцент
_____ Максим ЛИНЧЕНКО
«_____» _____ 2021 р.

Рецензент:
кандидат історичних наук, доцент
кафедри документознавства та методики
навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

_____ Олена ІСАЙКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Сучасний стан дослідження проблеми організації та забезпечення бібліотечної діяльності	17
1.2. Джерельна база дослідження	23
1.3. Методи дослідження	26
РОЗДІЛ 2. ЛОЗУВАТСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР ОБСЛУГОВУВАННЯ ГРОМАДЯН	
2.1. Історія розвитку бібліотеки як інформаційного, культурного, просвітницького центру.....	31
2.2. Особливості соціокультурної діяльності бібліотеки	37
2.3. Інформаційно-бібліографічний сервіс в бібліотеці	41
2.4. Аналіз розвитку бібліотеки та показники діяльності	44
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ	
3.1. Діяльність бібліотеки у контексті сучасного суспільного розвитку	38
3.2. Перспективи інформаційного забезпечення Лозуватської книгозбірні	48
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	58
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Бібліотека в сучасному світі відіграє важливу роль в інтелектуальному та духовному збагаченні людей. За допомогою бібліотечно-бібліографічних засобів вона сприяє вихованню морально досконалої особистості, пропагує через книгу наукову, історичну та культурну спадщину, зміст загальнолюдських цінностей, ідеї національного державотворення. Від бібліотечної діяльності значною мірою залежить майбутнє української культури, а отже й якісний рівень духовного, політичного, соціального буття суспільства.

Швидкий розвиток науки і техніки чинить істотний вплив на зміну потреб молодих людей, тому бібліотеки, щоб вистояти в перехідний період і впевнено увійти до інформаційного середовища, повинні шукати нові форми і методи обслуговування читачів, шляхи залучення їх до культурної спадщини людства.

Розвиток різновекторної діяльності бібліотек є предметом наукових досліджень багатьох науковців, зокрема Н. П. Бурої, А. А. Бойко, Л. Є. Василик, Г. В. Головіної, Є. А. Домаренко, А. Д. Жаркова, С. А. Єзової, В. М. Зайцева, Т. Б. Маркової тощо. У наукових розвідках йдеться про особливості бібліотечної діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства, способи активізації читацької та соціальної активності молоді в бібліотеках як культурних центрів; наголошується на посиленні ролі бібліотек у процесі формування єдиного інформаційно-комунікаційного середовища України та необхідності пошуку інноваційних підходів до створення й впровадження нових моделей системної трансформації управління бібліотечними установами. Однак багато питань, пов'язаних із визначенням сучасних форм і методів надання послуг бібліотеками, залишаються невирішеними. Існує також певна невизначеність у системних підходах щодо управління бібліотекою як соціокомунікаційною установою. Всі ці проблеми потребують комплексного та глибокого вивчення, розгляду різних аспектів їх сутності.

Актуальність теми дослідження обумовлюється, таким чином, необхідністю впровадження сучасних високотехнологічних і прогресивних підходів до організації діяльності бібліотек в умовах інформатизації суспільства й усе більшої віртуалізації процесів життєдіяльності, а також пошуком ефективних методів їх застосування.

Мета дослідження: дослідити та експериментально перевірити специфіку бібліотечної діяльності в умовах інформатизації суспільства.

Завданнями роботи є:

1. Проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми організації та забезпечення бібліотечної діяльності.
2. Визначити джерельну базу і методи дослідження
3. Розглянути історію розвитку бібліотеки як інформаційного, культурного, просвітницького центру.
4. Виявити особливості соціокультурної діяльності бібліотеки.
5. Дослідити інформаційно-бібліографічний сервіс в Лозуватській центральній бібліотеці.
6. Провести аналіз розвитку бібліотеки та показники діяльності.
7. Визначити перспективи інформаційного забезпечення Лозуватської книгозбірні.
8. Окреслити шляхи розвитку бібліотеки як інформаційного та соціокультурного центру обслуговування громадян.

Об'єкт дослідження: бібліотечна діяльність.

Предмет дослідження – Лозуватська центральна бібліотека як інформаційний та соціокультурний центр обслуговування громадян.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні сучасних форм і методів надання послуг бібліотеками з метою формування інформаційної культури користувачів, підвищення рівня їх інформаційно-комунікативної компетентності. При цьому пошук інноваційних підходів до організації та забезпечення діяльності бібліотек має відповідати загальним тенденціям процесу інформатизації суспільства.

Рекомендації, сформульовані у дослідженні, мають практичне значення для вдосконалення роботи Лозуватської центральної бібліотеки.

Теоретичні положення і висновки можуть використовуватися при підготовці та читанні лекцій, спецкурсів, проведенні спецсемініарів, для створення програм з проблем, відповідно до зазначених в дослідженні.

Зміст та структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження.

У першому розділі проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми організації та забезпечення бібліотечної діяльності, визначено джерельну базу і методи дослідження.

Другий розділ присвячено історії розвитку бібліотеки як інформаційного, культурного, просвітницького центру; аналізу діяльності Лозуватської центральної бібліотеки, зокрема, виявленню особливостей роботи соціокультурного спрямування, організації інформаційно-бібліографічного сервісу, дослідженню показників діяльності, а також визначенню ролі інформаційних ресурсів бібліотеки у забезпеченні інформаційно-комунікаційної компетентності користувачів.

У третьому розділі визначено перспективи інформаційного забезпечення Лозуватської книгозбірні; окреслено шляхи розвитку бібліотеки як інформаційного та соціокультурного центру обслуговування громадян.

У висновках узагальнено результати дослідження, сформульовано підсумки в теоретичному та практичному аспектах.

Випускна кваліфікаційна робота містить 64 сторінок, список використаних джерел та літератури складає 53 найменування, ... додатків.

Ключові слова: інформатизація, бібліотека, бібліотечна діяльність, інформаційно-бібліографічний сервіс, інформаційна культура, інформаційні ресурси, електронний документобіг.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ

1.1. Сучасний стан дослідження проблеми організації та забезпечення бібліотечної діяльності.

Книга є одним із найбільших скарбів людства. Саме вона є тим джерелом, яке відкриває нам нові можливості та горизонти, дозволяє поринути у цікавий, захоплюючий, фантастичний світ подорожей найпотемнішими куточками світу. Дуже часто ми чуємо вислів: «Книга – духовна скарбниця людства», з цим важко не погодитися, адже у ній міститься вся пам'ять нашого народу, традиції, обряди та символіка української душі, всі перемоги та поразки наших предків. [47],

Історія розвитку та створення книг пройшла складний шлях, в результаті якого виникли бібліотеки. Книгозбірні зберігають у собі тисячі думок різних людей, які бачать світ по-різному, саме тому вже багато століть вони є ефективним джерелом мудрості і передачі людських пізнань. У давнину їх називали «аптеками для душі», «притулком мудрості» або «домом життя», адже вони є тим місце, де людина збагачується духовно та відпочиває фізично. [2],

У попередні періоди історії, залежно від розвитку культури та освіти, формувалися різні уявлення про роль книгозбірень у соціумі. Це спричинило появу численних наукових праць про розвиток та становлення бібліотечної справи. Зокрема, дослідженням даного питання займалися такі науковці: К. Абрамов [3], Д. Балика [4], В. Васильченко [5], М. Гуменюк [6], Л. Дубровіна [7], та інші.

Законодавча база діяльності бібліотечних установ стала предметом наукової уваги для В. Зверевича [8].

Історичні аспекти розвитку документознавства та бібліотекознавства були проаналізовані Л. Дубровіною [7]. Становленню професії бібліотекарів, їх об'єднання в соціально-професійну групу були присвячені роботи А. Чакса [9].

Значну увагу українські науковці В. Бабич [10], Т. Добко [11], В. Загуменна [12], О. Онищенко [13] та ін. присвятили дослідженню окремих аспектів функціонування бібліотечних асоціацій. Таким чином кінець ХІХ – поч. ХХ ст. характеризується етапом дослідження різних аспектів діяльності бібліотечних установ та читачів зокрема.

Сучасне бібліотекознавство характеризується різними науковими підходами до аналізу бібліотеки як системи. На наше переконання, найбільш оптимальними з них є виділені та охарактеризовані Ю. Артемовим [14]. Зокрема, автор виокремлює структурно-функціональний, соціально-функціональний, діяльнісний, маркетинговий та технологічний підходи.

Структурно-функціональний підхід, запропонований Л. Хавкіною у 1920-х роках, базувався на тричленній моделі бібліотеки, складовими якої є «читач» – «бібліотекар» – «книга» [15].

Вихідним для вивчення структури бібліотеки є положення про те, що бібліотека як соціальний інститут створена суспільством для розповсюдження у просторово-часовому континіумі документів із метою формування та задоволення інформаційних потреб. Базуючись на цьому твердженні, Ю. Столяров побудував багаторівневу (багатоконтурну) модель бібліотеки [16]. Відповідно до його теорії, бібліотеку як систему утворюють такі чотири елементи: бібліотечний фонд, контингент користувачів бібліотеки, бібліотечний персонал і матеріально-технічна база бібліотеки. Єдність названих елементів становлять перший контур системи. Другий її контур представлений моделями елементів першого контуру і складається з таких елементів: модель бібліотечного фонду бібліотеки, модель контингенту користувачів бібліотеки, модель бібліотечного персоналу, модель матеріально-технічної бази бібліотеки. Наступний рівень системи представлений моделями елементів другого контуру і т. д.

Найпростіші, родові елементи властиві кожній бібліотеці без винятку, обов'язково і постійно присутні в ній; за відсутності хоча б одного з них система функціонувати не може; вони мають характеристики, що дозволяють

чітко розрізнити їх. Серед них виділяють документ і користувач, вони є першоосновою появи інших елементів, але їх наявність ще недостатня для утворення бібліотеки.

Кожна підсистема і її модель не тільки впливає на інші, але й сама залежить від них не менш, ніж вони від неї, не дозволяючи жодній із них бути центральною або єдиною. Тому ні бібліотечний фонд, ні користувачі, ні персонал, ні матеріально-технічна база, ні тим більше їх моделі на другому і наступних контурах самі по собі, ні навіть їхні взаємодії, що розглядаються ізольовано одне від одного, ще не утворюють бібліотеку як цілісну систему.

За твердженням Ю. Столярова, органічне ціле утворюється лише тоді, коли між цими підсистемами виникають стійкі внутрішні зв'язки, внаслідок чого система набуває інтегративні якості. Поділяю думку автора, що бібліотека – це не сукупність механічно з'єднаних компонентів, мова – саме про цілісність, розчленовування якої на частини можливо лише в абстракції. Кожна підсистема – рівноправна з іншими, виконує свою власну, якісно відокремлену внутрішньо- і зовнішньосистемну функцію, без якої система була б недієздатна. Сукупність цих функцій надають системі «бібліотека» стійкість і закінченість. Ці підсистеми і зв'язки між ними притаманні будь-якій бібліотеці доти, поки вона існує у своїй власній якості. А. Ванеєв зауважує, що попри збереження багатьох соціальних функцій, їхній зміст змінюється у часі і просторі під впливом соціальної ролі, яку суспільство покладає на бібліотеку [17]. Тобто, породжена суспільством і задля суспільного розвитку бібліотека емпатично реагує на його запити.

Модель бібліотеки, розроблена А. Соколовим, базується вже не на документі, а на інформації, як предметі діяльності бібліотеки [18]. Така модель пропонує дослідження стратегічних змін у діяльності бібліотек, що зумовлені глобальними процесами переходу від інформаційного суспільства до суспільства знань. Системно-функціональній та діяльнісній моделі бібліотеки М. Слободяника притаманні такі елементи: інформаційний потенціал, інформаційна діяльність, комунікаційний процес, управління [19].

Сутність змін полягає у переорієнтації пріоритетів – знання стають ключовим елементом сучасного суспільного й економічного життя. Під впливом цих змін розширюються функції й ускладнюються завдання, які постають перед бібліотеками, що потребує постійного вдосконалення структури, ресурсів і технологічного забезпечення. Саме тому існує необхідність теоретичного осмислення змін у структурі бібліотек, які були зумовлені процесами у світовому співтоваристві й виникли у зв'язку з переходом на вищий рівень розвитку.

За Я. Шрайбергом, системно-структурна модель бібліотеки – це п'ятикомпонентна система, яку утворюють документи, користувачі, персонал, інформаційна компонента та інфраструктура [20]. На його переконання, така модель якнайповніше відображає зміни, котрі відбулися під впливом інформаційно-комунікаційних технологій. Представлені моделі, на нашу думку, фактично не враховують взаємодію бібліотек, як важливий чинник формування інформаційного простору.

Перспективна модернізаційна модель сучасної вітчизняної бібліотеки у дослідженнях О. Воскобойнікової-Гузевої репрезентована вже як трирівнева та семиелементна: ідеологічна, інноваційна, інвестиційна складові передбачають технологічну, соціальну, інституційну модернізацію, що своєю чергою призведе до результативної складової, так званого «світового стандарту» [21].

У контексті нашого дослідження актуальною є концептуальна модель Ю. Артемова, де книгозбірня – це система з внутрішніми і зовнішніми взаємодіями та зв'язками між ними, яка зорієнтована на зовнішній запит, організацію бібліотечно-інформаційного ресурсу, бібліотечні послуги та продукти [14]. Представлена діяльнісна модель враховує індивідуальні характеристики бібліотек, їхню здатність відповідати сучасним уявленням про бібліотеку суспільства знань. Автор стверджує, що «у відповідь на зовнішні запити у бібліотеці ініціюються процеси, що визначаються технологічними інструкціями, нормами, структурою й методами керівництва бібліотекою»

[14]. Для реалізації цих процесів залучаються всі наявні бібліотечні ресурси: кадрові, інтелектуальні, бібліотечноінформаційні, інформаційно-комунікаційні, матеріально-технічні, фінансові. У результаті користувач одержує бібліотечні послуги та продукти.

Бібліотечно-інформаційний продукт є результатом когнітивної діяльності бібліотек, який представлений: бібліографічними покажчиками різних типів і видів, реферативною та аналітичною інформацією, бібліометричною, наукометричною й прогностичною діяльністю. Згідно з моделлю Ю. Артемова, задля формування власних ресурсів бібліотеки звертаються із запитом до інших установ і навчальних закладів тощо, тобто активно співпрацюють [14].

У запропонованій моделі бібліотечно-інформаційний ресурс виходить за рамки окремої бібліотеки. Сучасні бібліотеки, за твердженням Ю. Артемова, повинні об'єднуватися у корпоративні бібліотечні мережі, надавати своїм користувачам доступ до інформації в регіональному, галузевому й світовому інформаційному просторі, що стає визначальною рисою бібліотеки суспільства знань.

Нова модель бібліотечної діяльності – корпоративна, організаційне становлення якої розпочалося наприкінці 1990-х років, означає розширення комунікаційних зв'язків між учасниками системи, постачальниками і споживачами. Її підґрунтям став активний розвиток інформаційних технологій, телекомунікаційного середовища й, передусім, мережі Інтернет, які змінили традиційні уявлення щодо обмеженості бібліотек, зруйнували їхню замкненість. І. Давидова уточнила, що зміна організаційних форм функціонування бібліотек в інформаційному суспільстві відбувається й у напрямі створення нових організаційних форм – електронних і цифрових бібліотек, які функціонують у глобальному розподіленому інформаційному просторі. Вона вважає трансформацію еволюційним процесом бібліотечної системи [22].

Отже, наведений аналіз літератури дозволяє зробити висновок про увагу науковців до проблеми організації та забезпечення бібліотечної діяльності. У наукових розвідках аналізується законодавча база діяльності бібліотечних установ, висвітлюються історичні аспекти розвитку бібліотек, проблеми функціонування бібліотечних асоціацій. Представлено також різні підходи вітчизняних і зарубіжних авторів щодо побудови оптимальної моделі бібліотеки, залежності внутрішніх і зовнішніх взаємодій та зв'язків між ними. Сучасні теоретичні напрацювання більшою мірою стосуються загальних питань взаємодії бібліотек і пов'язаної з цим мережевої кооперації, упорядкування процесу переведення у цифровий формат бібліотечної документально-ресурсної бази, автоматизації процесу бібліотечного обслуговування, надання дистанційного доступу до електронних ресурсів сучасних бібліотек тощо.

Проте, слід зазначити, що на сьогодні практично відсутні розробки комплексної програми організації та забезпечення бібліотечної діяльності. У наукових працях, присвячених даній проблемі, розглядаються лише окремі її аспекти. Нині гостро стоїть питання підвищення рівня інформаційного забезпечення функціонування бібліотек та управління їх діяльністю на основі інноваційних технологій. Перспективним напрямом досліджень стає окреслення шляхів розвитку бібліотеки як інформаційного та соціокультурного центру обслуговування громадян з метою збереження за бібліотеками прерогатив на здійснення інформаційного обслуговування користувачів. На сучасному етапі ефективними інструментами в інноваційній діяльності бібліотек виступає також їхня кооперація та інтеграція, що потребує впровадження єдиного науково-організаційного забезпечення їхньої діяльності. [48]

1.2. Джерельна база дослідження.

Нині в Україні продовжується процес реформування національної бібліотечно-інформаційної галузі, пов'язаний з її інтеграцією в єдиний загальноєвропейський інформаційний простір.

Державна політика України в бібліотечно-інформаційній галузі ґрунтується на конституційних нормах; міжнародних договорах; стратегічних документах розвитку (концепціях, доктринах, програмах тощо); законодавчих актах; указах і розпорядженнях парламенту та глави держави; рішеннях вищого органу виконавчої влади; наказах і розпорядженнях центрального органу державної виконавчої влади, який здійснює керівництво у сфері інформаційної політики та ін..

Всі ці документи є основоположними й для здійснення дослідження організації та забезпечення бібліотечної діяльності. Сучасна відкритість професійної інформації та доступ до сайтів відповідних міжнародних організацій, галузевих програм, провідних бібліотек відчутно збільшили залучення таких документів.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» ми розглядаємо як базовий нормативний акт чинного законодавства, спрямований на регулювання правовідносин у даній сфері. Закон визначає загальні засади вітчизняної бібліотечної справи з метою задоволення інформаційних, наукових і культурних потреб суспільства, збагачення духовного потенціалу народу і має вищу юридичну силу щодо підзаконних нормативних актів. Законом чітко визначено статус вітчизняних бібліотек, правові та організаційні засади їхньої діяльності, спрямованої на реалізацію прав громадян на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки, освіти, що зберігаються у бібліотечних фондах. Подано визначення терміну «бібліотека»: вживається як «інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки». Законом регламентовано також функції держави щодо фінансування проектів зі створення інформаційних мереж і телекомунікаційних систем для здійснення інформаційного обміну,

входження бібліотек у світові глобальні комп'ютерні мережі та стимулювання інтеграції вітчизняних бібліотек у світовий інформаційний простір [27].

Таким чином, джерельну базу нашого дослідження становлять такі групи документів:

1) нормативно-правові документи щодо взаємодії та міжнародного співробітництва бібліотек:

– міжнародні акти та документи з питань правового регулювання взаємодії бібліотек: «Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства» (2000) [23] , «Олександрійський маніфест про бібліотеки: Інформаційне суспільство в дії» (2005) [24], рішення Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства в Женеві (2003) [25];

– закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження, підписані Кабінетом Міністрів України, іншими міністерствами і відомствами, Національною академією наук України, що стосуються вітчизняної інформаційної сфери та бібліотечної галузі: закони України «Про інформацію» (1992) [26], «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995) [27], «Про основи державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності» (1996) [28], «Про Національну програму інформатизації» (1998) [29], «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007) [30], «Про культуру» (2010) [31], «Про доступ до публічної інформації» (2011) [32], «Про наукову і науковотехнічну діяльність» (2016) [33], «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» (2018) [34], указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» (2000) [35] та Розпорядження Президента України «Про заходи щодо вдосконалення діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (2003) [36], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» (2016) [37] тощо;

– документи, що регламентують діяльність бібліотек НАН України (статути, положення, інструкції, звіти, плани тощо); [40]

2) наукові видання стосовно співпраці бібліотек, музеїв, архівів та іншими зацікавленими учасниками: автореферати дисертацій та дисертаційні дослідження (докторські та кандидатські); монографії; наукові статті; матеріали наукових, науково-практичних конференцій; словники тощо.

Джерельна база дослідження включає також документи внутрішнього розпорядку бібліотечної установи, що зумовлено завданнями, визначеними у магістерській роботі. Система документації Лозуватської центральної бібліотеки включає: управлінську та внутрішньо-облікову. Управлінська документація охоплює службові управлінські документи, зокрема, організаційно-розпорядчі, первинно-облікові, планові, звітно-статистичні, бухгалтерсько-облікові та ін.. Ці документи забезпечують діяльність бібліотеки як юридичної особи. [41]

Основними формами внутрішньої документації при обслуговуванні користувачів є :

- Документація обслуговування читачів (щоденник роботи бібліотеки та читацькі формуляри);
- звітна документація (звіт про роботу бібліотеки, зведена звітність публічних бібліотек. Форма № 80-а рвк та 6 НК) ;
- документація планування діяльності бібліотеки (річний план роботи бібліотеки, місячний план роботи бібліотеки);
- документи з обліку основного фонду бібліотек (інвентарна книга, картотека реєстрації періодичних видань, книга сумарного обліку основного фонду);
- документація з руху фонду (акти на надходження нової літератури; акти вилучення; акти інвентаризації; акти про списання з балансу бібліотечної установи; журнал обліку літератури, що приймається замість втрачених та пошкоджених) [1].

1.3. Методи дослідження

Методологічною базою при визначенні вектора розвитку бібліотек України обрано синергетику. Спираючись на сутність поняття синергетика (synergio – співучасть) – наука про теорію самоорганізації систем, процеси їх змін та розвитку, до дослідження моделей взаємодії бібліотек України обрано синергетичні підходи, що передбачає розширення спектра інформаційних процесів у бібліотеці й поглиблення їхньої взаємодії зі зовнішніми структурами. Проведено аналіз наповнення традиційних бібліотечно-інформаційних процесів із запровадженням новітніх технологій, що сприяло синергії.

Структурно-функціональний метод є одним із найважливіших у дослідженні управлінських явищ і процесів. Сутність його полягає у розділенні складного об'єкта на складові, вивченні зв'язків між ними та у визначенні притаманних лише їм специфічних функцій (ролей), спрямованих на задоволення відповідних потреб системи з урахуванням цілісності останньої та її взаємодії із зовнішнім середовищем. На сьогодні розроблено різні концепції структурно-функціонального управління великими системами. Пізнавальний, або когнітивний, метод пов'язаний із загальнофілософською теорією пізнання, що є методологічною базою для багатьох наукових галузей та дисциплін, особливо ефективний у вивченні динаміки розвитку бібліотеки як системи та її співвідношення з суспільством. Для аналізу формування ресурсів необхідно вивчення теоретичної і практичної діяльності бібліотеки у співвідношенні з її соціальним статусом. У центрі досліджуваних проблем знаходиться бібліотека як соціальна інституція. Для дослідження внутрішніх і зовнішніх взаємодій суттєве значення має моделювання, за допомогою якого розглядаються процеси і явища, що не піддаються безпосередньому вивченню.

На всіх етапах дослідження активно застосовувався метод проблемнокатегоріального аналізу – як під час звернення до історичного досвіду в галузі бібліотечної справи та оцінювання сучасного стану взаємодії бібліотек, так і під час розгляду соціокультурних і технологічних перетворень.

Важливу роль у визначенні пріоритетних напрямів розвитку взаємодії бібліотек України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору відіграло використання методу джерелознавчого аналізу під час вивчення змісту концептуальних і стратегічних розробок, аналізу об'єкт-предметного поля фахових наукових досліджень. Активно залучалися статистичний метод і метод порівняльного аналізу для характеристики змін стану бібліотечної мережі у різні історичні періоди.

Досліджено базові засади та простежено сучасні тенденції розвитку співпраці бібліотек з метою представлення якісного інформаційного продукту з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, модернізацією управління бібліотечними ресурсами для адаптації до сучасних потреб суспільства. Використання методу термінологічного аналізу сприяло вирішенню завдання через розгляд термінів «взаємодія», «співробітництво», «співпраця», «інтеграція», «кооперація», «консолідація», визначення сутності і змісту концептуальних понять «взаємодія бібліотек», «взаємодія бібліотек України».

Еволюційний підхід, вивчення бібліотечної практики та накопичений досвід дозволили сформулювати характерну закономірність, яка засвідчує формування нового професійного простору – діалогічну взаємодію бібліотек різних держав на основі інтенсифікації процесів інтернаціоналізації, транснаціоналізації та інтеграції з метою задоволення інформаційних, наукових і культурних потреб суспільства.

Важливе значення для ефективності дослідницької роботи має вибір методів дослідження.

Метод (з грец. шлях дослідження чи пізнання) – це спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, підпорядкований вирішенню конкретного завдання. З розвитком науки відбувається розвиток і диференціація методів, що приводить до виникнення методології – вчення про правила мислення при створенні науки, вчення про науковий метод пізнання і

перетворення світу, вчення про методи (сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання).

Методологія виконує такі функції:

- визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища;
- направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета;
- забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається;
- допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;
- забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;
- створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

У дисциплінах документознавчого циклу поняття «методологія» використовують переважно як методологію науки, яка вивчає документознавчу практику.

Використання тих чи інших методів студіювань має відбуватись при дотриманні вихідних принципів, як керівної ідеї певної науки або діяльності.

Здійснюючи дослідження інформаційно-документаційного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців документно-інформаційної сфери ми спиралися на такі принципи:

- принцип історизму, який передбачає розгляд усіх фактів, явищ, процесів, пов'язаних із створенням, розповсюдженням та функціонуванням документів у їх внутрішньому, постійному русі, урахування всіх причинно-наслідкових зв'язків, що утворюють те історичне середовище, яке визначає їх форму, зміст і статус;

- принцип об'єктивності, зумовлений природою й метою будь-якого пізнання, а саме – отримання відносно об'єктивного, істинного знання;
- принцип усебічності й цілісності, який застерігає від однобічного ведення дослідження, закликає до синхронного розгляду форми і змісту об'єктивно пізаного документа й сфери його створення та функціонування.

Методи досліджень поділяються, як правило, на загальнофілософські; загальнонаукові; спеціальні, розроблені в окремих наукових дисциплінах; сукупність методів, специфічних для низки споріднених наукових дисциплін, що вивчають спільний об'єкт й конкретні методи, які застосовуються для пізнання конкретних явищ.

Вивчення документації установи, яка забезпечує здійснення освітнього процесу, професійної підготовки майбутнього фахівця, відбувалося за умов залучення широкого методичного арсеналу.

У ході дослідження були використані такі методи:

- загальнофілософські (аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного тощо);
- загальнонаукові (опис, спостереження, моделювання, прогнозування, системний підхід, культурологічний підхід);
- спеціальні (логічний метод, історичний підхід);
- специфічні (структурно-типологічний метод, соціально-комунікаційно-інформаційний підхід).

Так, використання методу аналізу і синтезу дозволило, зокрема, розглянути організацію документаційного забезпечення діяльності кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи з професійної підготовки майбутніх документознавців, дослідити процес формування інформаційної культури фахівця.

Метод прогнозування дав можливість спроектувати можливі шляхи вдосконалення документування діяльності закладів вищої освіти, надати рекомендації щодо підвищення ефективності інформаційного та методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах діяльності ЦНТУ.

РОЗДІЛ 2

ЛОЗУВАТСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР ОБСЛУГОВУВАННЯ ГРОМАДЯН

2.1. Історія розвитку бібліотеки як інформаційного, культурного, просвітницького центру

Лозуватка – село, центр сільської ради, розташоване на річці Інгулець, за 20 км. від районного центру.

Лозуватська центральна бібліотека КЗ «Публічна бібліотека» знаходиться за адресою: с. Лозуватка, вул. Миру, 73-А, Криворізького району, Дніпропетровської області, 53020.

У 1925 році було прийняте рішення про створення в селі Лозуватка бібліотеки для дорослих. Її фонд на той час складався всього із кількох десятків книг з домашньої бібліотеки пана Тищенка. Завідував бібліотекою активіст Кривий Іван Степанович. Також у кожному із восьми кварталів села були організовані хати-читальні, де влаштовувались читання газет і журналів, проходили заняття кружків художньої самодіяльності. В роки Другої світової війни церква згоріла, але її книжкові фонди були збережені –книги були перенесені до приміщення пошти.

У 1935 році в селі була заснована районна бібліотека.

У 1979 році була створена Криворізька централізована бібліотечна система, до якої увійшло 30 сільських, 2 селищних та 2 районних бібліотеки.

З того року бібліотека була єдиним методичним центром, який здійснював упорядкування мережі книгозбірень, надавав методичні рекомендації щодо різних форм та методів бібліотечного обслуговування. Саме тоді були затверджені нормативні документи, які регламентували діяльність перших структурних підрозділів, а також, почали активно використовуватися положення (Додаток В) і статuti (Додаток Г) про відділи та структурні підрозділи бібліотек.

Центральна районна бібліотека виконувала тоді функцію методичного центру для бібліотек Криворізького району: надавала методичну допомогу бібліотекарям Криворізької ЦБС. На базі бібліотеки проводилися семінари, практикуми, майстер-класи, тренінги, стажування та інше.

До 2021 року Криворізька районна бібліотечна система включала в себе 25 бібліотек – 2 районні, 2 селищні бібліотеки-філії та 21 сільські бібліотеки-філії. Головними бібліотеками були і залишаються районні бібліотеки, які розташовані в с.Лозуватка - Центральна районна бібліотека, та дитяча районна бібліотка. Центральна районна бібліотека є методичним відділом всієї Криворізької районної ЦБС.

З початку 2021 року у Криворізькому районі почали утворюватись ОТГ. Нова влада вирішувала долі бібліотек, які належать до їхніх ОТГ самостійно. Таким чином, після утворення Лозуватської територіальної громади Криворізька районна ЦБС змінила назву на Лозуватська ЦБС.

Нині до її складу входить 10 бібліотек – 8 сільських, Центральна районна та Дитяча районна бібліотки. Лозуватська центральна бібліотека є не тільки публічною бібліотекою, а й методичним центром Лозуватської централізованої бібліотечної системи.

На початок реорганізації працювало 16 чол. – директор, методист, бібліограф – методичний відділ, та 13 бібліотекарів, з яких 2 – в Дитячій районній бібліотеці, та 3 – в Центральній районній. Через реорганізацію в ЦБС відбулося скорочення штату – скоротили посаду директора, 2 бібліотекарів із центральної районної та 1 бібліотекаря з дитячої районної бібліотек. Всі працівники бібліотеки працюють згідно з посадовими інструкціями (Додаток Д).

Всі сільські бібліотеки, окрім районних є універсальними. В них обслуговуються як діти, так і дорослі. Про всю свою діяльність та результати праці сільські бібліотеки звітують в Дитячу районну та Центральну районну бібліотеки окремо.

Перед початком нового року бібліотеки надають чіткий план роботи та проведення заходів, а також звіт за пройдений рік, в якому описана вся діяльність – документовидача, відвідування, фонди, списання та надходження, які відбулися за рік.

Рис. 2.1. Структура Лозуватської бібліотеки

Як бачимо на Рис.2.1. структурними підрозділами Лозуватської центральної бібліотеки є: відділ комплектування та наукової обробки документів, інформаційно-бібліографічний відділ, відділ зберігання фондів, відділ обслуговування користувачів, відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, а також відділ служби допоміжних та господарських робіт. Деякі з цих підрозділів мають допоміжні сектори. Працівники кожного структурного підрозділу бібліотеки забезпечують їх функціонування, несуть відповідальність за результати діяльності.

Так, основними функціями відділу комплектування та наукової обробки документів є:

- науково обґрунтоване, повне й оперативне комплектування фонду бібліотеки документами всіх типів і видів;
- прийом, облік і реєстрація нових надходжень;
- наукова й технічна обробка документів;
- каталогізація та систематизація;
- повне, багатоаспектне та оперативне розкриття фондів бібліотеки через систему каталогів та картотек;
- облік документів, що вибувають із фонду;
- аналіз забезпеченості студентів підручниками та навчально-методичними посібниками;
- впровадження інноваційних технологій в роботі по комплектуванню та науковій обробці документів.

При цьому в секторі комплектування і наукової обробки документів формуються замовлення, регулярно узгоджується перелік літератури відповідно до плану. Постійно ведеться пошук інформації про видання та перевидання навчальної та наукової літератури. Орієнтиром у роботі є: тематичні плани видавництв та книготорговельних організацій, рекламні буклети, акції тощо.

У відділі інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення формується електронний каталог.

Електронний каталог (ЕК) актуалізується постійно в режимі реального часу в програмному забезпеченні «УФД/Бібліотека». Електронний каталог показує фонд бібліотеки і є частиною системи каталогів, поєднує в собі функції алфавітного і систематичного каталогів. ЕК відображає назви документів, що становлять фонд бібліотеки, незалежно від того, на яких носіях інформації вони знаходяться. ЕК є відкритим в мережі Інтернет.[50]

При цьому постійними та незмінними в довідковому апараті бібліотеки для користувачів залишаються звичайні читацькі каталоги. Для їх поповнення проводиться друк комплекту каталожних карток.

Доцільно зауважити, що відділ забезпечує:

- друк інвентарних книг;
- ведення каталогу періодичних видань;
- списання літератури в карткових каталогах;
- штрихкодування нової літератури та бібліотечного фонду загалом,
- вивчення інноваційного досвіду інших бібліотек із впровадження новітніх технологій, оптимізації використання робочого часу з метою удосконалення виробничого процесу.

Упродовж 2020 року працівники відділу працювали над поповненням баз даних ЕК та введенням книжкового фонду бібліотеки в зворотній хронології.

При введенні нової літератури в ЕК відображається повна інформація згідно вимог. Крім того, проводиться редакція раніше введених видань.

На сьогодні ЕК містить 1825 примірників і надалі їх кількість зростає.

Організація та ведення каталогів та картотек:

За період 2020 року у бібліотечні карткові каталоги і картотеки вліто 836 картки, з них:

- алфавітні каталоги – 455;
- систематичні каталоги – 210;
- каталог періодичних видань – 128 карток;
- картки картотек – 243.

Постійно проводиться редагування картотеки книгозабезпечення. Адже, каталоги і картотеки – це архів старої та нової інформації. Велика робота проходить по вилученню карток з каталогів, згідно актів про вибуття літератури [1]. Так, з алфавітного каталогу вилучено 728 карток, із систематичного – 315 карток. Всього за 2020 р. із каталогів вилучено 1200 картки.

Інформаційно-бібліографічний відділ бібліотеки забезпечує довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування усіх категорій читачів .

Основним завданням діяльності відділу обслуговування користувачів є швидке та якісне виконання потреб користувачів в інформації, удосконалення

та підвищення якості бібліотечних послуг, організація комфортного бібліотечного середовища.

Обслуговування користувачів здійснюють спеціалісти, які приділяють багато уваги інтересам користувачів, прагнуть найбільш повно задовольнити їх запити. Відділ обслуговування виконує такі функції:

- оформлення реєстраційно-облікових документів користувачів (читацький формуляр (Додаток А); картотека (зошит), база даних реєстрації читачів; зошит обліку довідок; щоденник обліку роботи бібліотеки), надає широку інформацію про структуру, режим роботи, фонди бібліотеки;
- знайомить користувачів зі структурою та організацією каталогів; надає консультації в пошуку та виборі джерел інформації; знайомить із методикою пошуку документів у [електронному каталозі](#), правилами оформлення замовлень на документи;
- здійснює обслуговування користувачів періодичними виданнями українською та російською мовами з усіх галузей знань; надає їм доступ до алфавітно-хронологічного каталогу періодичних видань та поточної картотеки за галузями знань;
- здійснює формування підсобного фонду, в якому представлено літературу з усіх галузей знань та обслуговує користувачів.
- обслуговує користувачів, та знайомить з новими надходженнями літератури.

Окремим напрямом роботи бібліотеки є співпраця з громадськими організаціями, культурними центрами, зокрема, Українською бібліотечною асоціацією.

Проведений аналіз змісту роботи бібліотеки за останні роки засвідчив поступове зростання саме соціокультурної діяльності, що сприяє поглибленню інтеграції бібліотеки в освітні технології, розвитку її як середовища професійної соціалізації особистості.

2.2. Особливості соціокультурної діяльності бібліотеки

Сучасна бібліотека – це інформаційно-освітній та комунікативний центр, який об'єднує різні вікові категорії. На сьогодні діти, юнацтво та молодь є найбільшою (близько 75 %) читацькою аудиторією усіх публічних бібліотек держави. Тож не дивно, що юнацькі бібліотеки завжди відігравали важливу роль у розвитку культури та освіти [38].

Мета соціокультурної діяльності Лозуватської центральної бібліотеки бібліотеки – задоволення і розвиток культурних потреб читачів, створення умов для самореалізації і самоосвіти кожного користувача, розкриття його здібностей, самовдосконалення і аматорської творчості в рамках вільного часу.

На сучасному етапі розвитку Лозуватської бібліотеки вирішується головне завдання – здійснення її модернізації, перетворення бібліотеки в сучасний центр інформації, відкрите громадське місце для навчання, розвитку та реалізації творчих здібностей особистості. Орієнтиром в роботі є таке гасло: Бібліотека – не «книгоСховище», бібліотека – це «книгоДіяння»! [49]

Враховуючи багатоаспектність та поліфункціональність бібліотек, окреслюється такі основні напрями соціокультурної діяльності:

1. Розвиток читацької культури молоді;
2. Патріотичне виховання;
3. Естетична спрямованість;
4. Формування здорового способу життя;
5. Організація дозвілля;
6. Формування правових орієнтирів;
7. Дослідження та репрезентація існуючих фондів бібліотеки;
8. Створення привабливого іміджу книгозбірні.

У бібліотеці традиційно організовуються виставки на різну тематику: нові надходження, сучасні зарубіжні бестселери, фантастика, детективи, книги, присвячені певній даті чи творчості конкретного письменника.

Виставки розкривають фонди та привертають увагу до читання, адже навіть ті читачі, які не бажають самостійно шукати книжки у каталогах, обов'язково зупиняться біля професійно оформленої виставки. Крім традиційних виставок у відділі мистецтва діє картинна галерея «Мистецька палітра», у якій представлені творчі роботи та різні майстер-класи.

Важливе місце в роботі бібліотеки займає співпраця зі школами та молодіжними структурами. Так, у бібліотеці періодично проводяться заходи присвячені відомим письменникам та урочистим подіям. Наприклад: «Пам'ятай дати історії України», «Пам'ять небесної сотні», «Мій рідний край, історія жива», «Україна в Євробаченні», «Життєва драма Лесі Українки», «Думи Шевченка живуть і донині», «Влада інформує» та ін. Активними учасниками заходів виступають учні, студенти та школярі.

З метою підвищення свого іміджу та ефективного інформування громадян про наявні послуги, працівниками бібліотеки періодично проводяться рекламні кампанії, присвячені інноваційним напрямкам діяльності бібліотеки.

З метою визначення пріоритетних напрямків у роботі з читачами та покращення якості бібліотечного обслуговування, бібліотекарі проводять опитування на різні тематики (Додаток Ж).

Для підвищення професійної компетентності працівників бібліотеки та обміну досвідом із колегами на базі Лозуватської центральної бібліотеки часто проходять методичні семінари, тренінги, конференції та вебінари.

У семінарах, як правило, беруть участь завідувачі філій бібліотек Криворізького району, директор Криворізької ЦБС [26].

Учасники семінару обговорюють актуальні питання бібліотечної діяльності, зокрема: тенденції розвитку галузі культури в межах області в умовах децентралізації, роль сучасної бібліотеки в період економічної нестабільності, моделі бібліотечних мереж в умовах формування об'єднаних територіальних громад. Окрім цього на протязі року працівники Лозуватської

центральної бібліотеки проводять семінари для бібліотекарів філій з приводу щорічної звітності про діяльність.

Уся інформація про соціокультурну діяльність книгозбірні висвітлюється на сторінках соціальних мереж, які є одним із основних джерел інформації онлайн. На сайті міститься інформація як для бібліотекарів так і читачів. На них розміщені послуги бібліотеки, інформація про заходи, які плануються проводитися найближчим часом та інформація про нові надходження книг.

Усі заходи, які організуються і проводяться в бібліотеці, спрямовані на представлення широкому загалу, владі, уряду значного спектру інформаційних ресурсів, послуг, можливостей, невичерпний інтелектуальний потенціал майбутнього суспільства знань.

З огляду на ці орієнтири й формувалася концепція системи організаційних, просвітницьких і культурно-масових заходів Лозуватської центральної бібліотеки. Вирішенню цих завдань сприяють такі особливості функціонування бібліотек, як їхня публічність, доступність для загального користування, забезпеченість джерелами з різних напрямів знань. Оприлюднення інформації здійснюється на сайті бібліотеки.

Культурно-просвітницька діяльність бібліотеки включає також підготовку книжково-інформаційних виставок (у традиційному та електронному вигляді); організацію науково-просвітницьких акцій, які супроводжують урочисте відкриття книжково-інформаційних виставок; презентації нової літератури.

З метою знайомлення користувачів з письменниками Дніпропетровщини, кожного року проводиться регіональна кампанія. Протягом року бібліотека працює в цьому напрямку згідно положення про регіональну кампанію, яке надає Дніпропетровська обласна бібліотека ім. Ярослава Мудрого (Додаток Б).

Для детальнішого знайомства з бібліотекою проводяться оглядові екскурсії. Крім того, регулярно проводяться лекції з курсів бібліотекознавства,

бібліографознавства, книгознавства; мають функції семінарів; здійснюється консультування усіх зацікавлених в отриманні корисної інформації осіб.

Імідж бібліотеки втілюється в обмінах та зв'язках, що формуються та примножуються завдяки культурно-освітній діяльності.

Всі культурно-освітні заходи, незалежно від теми, сприяють взаємодії соціальних учасників, тим самим покращуючи імідж організації. В результаті діяльності, яку проводить Лозуватська центральна бібліотека, формується нове інформаційне, семантичне та когнітивне середовище. Створюються нові технології, які дають змогу досягти нових форм комунікацій, позитивно вплинути на соціальне середовище й соціальну спільність.

В основу організації всіх науково-організаційних, науково-просвітницьких та ін. заходів покладено наступні принципи: комплексність, системний підхід, діяльний підхід до розуміння сутності взаємовідносин бібліотеки з іншими соціальними інститутами; бібліотеки з окремими користувачами.

До соціокультурних функцій в діяльності Лозуватської центральної бібліотеки належать інформаційна, виставкова, просвітницька, науково-дослідна, представницька та консультаційна, розвиток можливостей і функцій бібліотеки як культурного центру.

2.3. Інформаційно-бібліографічний сервіс в бібліотеці.

Надзвичайно важливим напрямком діяльності Лозуватської центральної бібліотеки є інформаційно-бібліотечне обслуговування користувачів. Успішність функціонування бібліотеки як інформаційної установи зобов'язує бібліотечних працівників адекватно та швидко реагувати на зміни в інформаційних потребах користувачів, надавати якісне консультування, удосконалювати форми обслуговування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг. Відділ обслуговування користувачів – один з основних підрозділів бібліотеки. Його робота спрямована на забезпечення бібліотечного обслуговування, а також виконання запланованих завдань основних

показників (кількість зареєстрованих користувачів, кількість тих, хто скористався послугами бібліотеки, кількість примірників виданої літератури тощо).

У світі тотальної інформатизації бібліотечний документ, особливо книга, все ж таки залишається найбільш надійною інформаційною одиницею, найякіснішим джерелом інформації.

В Лозуватській бібліотеці працює електронна читальна зала. Читачі використовують інформаційні ресурси електронних каталогів з метою швидкого пошуку інформаційних навчальних і довідкових матеріалів, безкоштовного доступу до них, можливості подальшої роботи з цими матеріалами, використання їх для візуалізації як навчального процесу, так і в професійної діяльності. Сьогодні інформаційні технології відкривають користувачам доступ до різноманітних джерел інформації, сприяють підвищенню ефективності самостійної роботи, створенню нових можливостей для набуття професійних навичок.

Лозуватська бібліотека надає користувачам послугу електронної доставки документів. Зазвичай, виконується замовлення на копіювання та доставку фрагментів книги чи журналу із фондів бібліотеки, а також документів, що знаходяться у відкритому доступі.

Електронна та читальна зала надає послугу високошвидкісного доступу до Інтернету за технологією Wi-Fi та безкоштовний провідний Інтернет. Тут відвідувачі працюють з підручниками, посібниками та методичними вказівками на електронних носіях. Крім комп'ютерів, відвідувачам бібліотеки можна користуватися сканером та принтером.

Нові інформаційні технології впевнено і міцно закріплюються в нашому повсякденному житті. Створення позитивного іміджу бібліотеки здійснюється через пошук сучасних, найбільш привабливих для користувача форм популяризації книги та бібліотечних послуг.

Через створену сторінку в соціальних мережах Лозуватська бібліотека намагається залучити користувачів до бібліотеки: повідомляє про надходження нових видань, періодики, проведення заходів.

Традиційно, щоквартально оновлюється папка «Бібліотека інформує», що сприяє більш оперативному доступу до інформації, яку надає бібліотека.

Також постійно проводяться конкурси на різноманітні тематики для всіх категорій користувачів, згідно положенням про конкурси (Додаток 3)

Отже, діяльність Лозуватської центральної бібліотеки щодо довідково-інформаційного обслуговування користувачів спрямовувалась на забезпечення вільного доступу до інформації, розширення інформаційного сервісу. Загальна кількість користувачів за 2020 рік – 1,2 тис., у т.ч. індивідуальних – 28; виконано 936 бібліографічних довідки (2019 р. – 1254), з них 8 – віртуальних .

2.4. Аналіз розвитку бібліотеки та показники діяльності.

Серед пріоритетних завдань бібліотеки у 2020 році були: залучення користувачів до бібліотеки, популяризація української книги і читання серед молоді, сприяння навчальному та виховному процесу; розвиток соціального партнерства; впровадження нових послуг; робота з бібліотечним фондом, проєктна діяльність, надання методичної та практичної допомоги бібліотекам області.

Пандемія COVID-19 внесла кардинальні зміни у звичний режим життя населення багатьох країн, у т.ч. і України, спричинила активізацію важливого напрямку діяльності бібліотеки – забезпечення користувачів бібліотечними послугами онлайн.

Діяльність Лозуватської центральної бібліотеки здійснювалась у несприятливих умовах, спричинених карантинном, який розпочався наприкінці березня і тривав до кінця року. В умовах карантину, тривалих локдаунів, локдаунів вихідного дня, коли доступ відвідувачів до бібліотеки та проведення масових заходів були заборонені або обмежені за кількістю відвідувачів,

робота з користувачами та бібліотекарями Лозуватки здійснювалась як офлайн, так і онлайн. В умовах пом'якшення карантину працівники бібліотеки активно працювали над виконанням основних показників, але виконати їх у повному обсязі не вдалося.

Незважаючи на недовиконання планових показників, за 2020 рік бібліотека виконала показники обслуговування користувачів та книговидачі(Таблиця 2.1)

Таблиця 2.1

Показники обслуговування користувачів

Роки	Користувачі (тис. осіб.)	Книговидача (тис. примірників)
2020	1,2	9,2
2019	1,6	10,6
2018	1,6	10,3
Середні показники:	1,5	10,0

У 2020 році фахівці бібліотеки продовжували формування бібліотечного фонду сучасними інформаційно-документними ресурсами. Проте, це відбувалося в умовах кризи, спричиненої пандемією COVID-19.

Здійснювався моніторинг новинок книжкового ринку, вивчались альтернативні джерела поповнення бібліотечного фонду.

У 2020 році бібліотека також ввійшла до переліку 20 бібліотек області, які отримали право вибирати літературу для поповнення своїх фондів за Державною програмою поповнення бібліотечних фондів: взяли участь у процедурі відбору книжкової продукції, яка була організована Українським інститутом книги (відібрано літературу на суму близько 70,0 тис. грн.). Джерелами фінансування поповнення бібліотечного фонду були

бюджетні кошти та надходження видань з безкоштовних джерел. На формування бібліотечного фонду в 2020 р. із загального фонду бюджету було виділено 190,0 тис. грн., з них на придбання літератури – 120,0 тис. грн., на передплату періодичних видань – 70,0 тис. грн. Спецкошти на придбання літератури не виділялися.

Таблиця 2.2

Загальний фонд за мовами

Всього	Державною мов.	Іншою мовою
8318	2650	5668
	31.8%	68.2%

Фонд україномовної літератури в бібліотеці зростає з року в рік, так за 2020 рік він збільшився на 0.6% і становить 43.1%. (Таблиця 2.2)

Таблиця 2.3

Загальний фонд за галузями знань

Всього	Суспільна	Природнича	Техніка	Гуманітарна	В.т.ч. худож.
8318	637	360	418	6903	5094
	7.6%	4.3%	5%	82.9%	61.2%

Найвищий відсоток у фонді складають видання гуманітарного характеру (82.9%), в т.ч. художня література (61.2%) (Таблиця 2.3)

За акцією «Подаруй бібліотеці книгу!» до фонду бібліотеки надійшло 226 прим. документів (15.4%) з різних галузей знань, подарованих користувачами, мешканцями села, краєзнавцями, благодійними та громадськими організаціями.

В умовах карантину зусиллями всіх працівників бібліотеки проводились заходи з метою збереження фондів, їх впорядкування, очищення, розстановки, книгообміну, ремонту книг, підтримання санітарно-гігієнічного стану книгосховищ, ліквідації читацької заборгованості.

Згідно Перспективного плану інвентаризації бібліотечних фондів проведена перевірка фондів відділу мистецтв, науково-методичного відділу, кабінету директора, методиста та бібліографа. Нестачі документів не виявлено.

Проводилось очищення бібліотечного фонду від зношеної літератури. За 2020 р. вибуло: 328 прим. документів

Протягом року фахівцями бібліотеки проведено 223 масових заходи з популяризації документів; оформлено 122 книжкових виставок, 8 виставок творчих робіт.

У співпраці з міським краєзнавчим музеєм в бібліотеці відбулося експонування пересувних виставок-експозицій Українського інституту національної пам'яті: «Тріумф Людини. Мешканці України, які перемогли ГУЛАГ» та «Проти Голіафа» (про жінок і чоловіків з УПА, які кинули виклик двом тоталітарним режимам). Виставки-експозиції було доповнено викладками літератури із фондів бібліотеки «Скорботна трагедія репресій» та «У вогні минулого століття».

Під час кампанії з відпочинку та оздоровлення дітей влітку 2020 року бібліотекою проведено 13 інформаційно-просвітницьких заходів (у т.ч. 3 – за межами бібліотеки), які відвідали 132 дітей, з них – 5 пільгових категорій (діти з інвалідністю).

У 2020 році було продовжено практику проведення вуличних акцій (XII-й Фестиваль молодіжної книги «Book unity. Територія успіху» (до

Всеукраїнського дня бібліотек), «Відчуй енергію своєї Батьківщини» (до Дня Державного Прапора та Дня Незалежності України) та «Читаймо разом»), реалізацію загально бібліотечних проєктів «Креативна середа» та «З екрана в реальність»; у відділі популяризації книги продовжено реалізацію бібліопроекту Патріотичні діалоги «Україно, ми – дочки твої й сини».

Під час карантину активізовано роботу щодо створення відеороликів, буктрейлерів, відео-майстер-класів, слайд-презентацій, он-лайн ігор тощо. Всього створено та поширено в соціальних мережах понад 50 прим. власних продуктів різної тематики.

В умовах карантину бібліотекарі продовжували привертати увагу молоді до читання: створено відеоролики на різні тематики, слайд-презентації, онлайн-вікторини, бібліоквести. В практику роботи бібліотеки було повернуто таку форму, як bookcrossing. Діяли кружки за інтересами.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ

3.1. Діяльність бібліотеки у контексті сучасного суспільного розвитку

В умовах розвитку інформаційного суспільства змінюються функції бібліотеки, проте й сьогодні вона відіграє важливе значення в інтелектуальному та науковому збагаченні молоді. Бібліотека перетворюється на інформаційний центр, який виступає посередником між інформацією та споживачами. Швидкий розвиток науки і техніки безперечно впливає на зміну потреб її користувачів та викликає необхідність пошуку нових форм та методів обслуговування читачів.

На думку індійського бібліотекознавця, професора Шіалі Ранганітана: «...зібрання книг, навіть опрацьованих, підготовлених до видачі, добре скомплектованих і організованих, це ще не бібліотека. Життя її починається з бібліотекаря та читачів. Те, що відбувається за їх участю, і становить сутність бібліотеки» [39].

З метою здійснення аналізу особливостей діяльності бібліотечних установ на сучасному етапі, необхідно: по-перше, дослідити позитивні аспекти та можливості бібліотек; а по-друге – охарактеризувати назрілі проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення. Дослідження переваг та можливостей діяльності бібліотеки в сучасних умовах розвитку суспільства представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Сильні сторони та можливості діяльності книгозбірень

№ п/п	Позитивні аспекти	Можливості
1.	Розгалужена мережа бібліотек, наявність обласних та районних багатофункціональних методичних	Сприяння інтелектуальному розвитку членів громади

	центрів (обласні і центральні бібліотеки);	(навчання, самоосвіта, виховання, консультації);
2.	Кваліфіковані працівники, система навчання та підвищення кваліфікації бібліотекарів;	Надання комп'ютерних послуг користувачам;
3.	Досвід реалізації інноваційних грантових проектів;	Розширення фандрейзингової діяльності у бібліотеках різних типів;
4.	Безкоштовні основні бібліотечні послуги;	Розширення переліку платних послуг;
5.	Організація, розвиток електронних ресурсів бібліотек та доступ до них;	Генерація креативних ідей та впровадження інноваційних проектів;
6.	Співпраця з видавництвами, навчальними закладами та ГО;	Проведення досліджень;
7.	Тенденція до збільшення частки україномовної літератури у фондах бібліотек;	Акумуляція краєзнавчих ресурсів як засіб підвищення конкурентноспроможності регіону;
8.	В обласних та центральних бібліотеках створені та діють навчальні курси (з вивчення іноземних мов, технологічної грамотності, підвищення кваліфікації фахівців);	Створення гуртків та клубів за інтересами;
9.	Бібліотекарі обслуговують різні соціальні групи населення (в тому числі користувачів з особливими потребами);	Розширення спектру послуг для соціально-незахищених верств

		населення;
10.	Висвітлення діяльності бібліотек на веб-ресурсах, у ЗМІ та соціальних медіа.	Популяризація літератури через акції та інші масові заходи.

Отже, сфера бібліотечних послуг є досить різноманітною та багатофункціональною. Однак, незважаючи на всі позитивні сторони, можна виділити також ряд негативних чинників, з якими стикаються більшість бібліотечних установ в процесі своєї діяльності. Провідні фахівці бібліотечної галузі звертають увагу на:

- проблеми фінансування бібліотечних установ;
- неповну зайнятість бібліотекарів у сільській місцевості як наслідок фінансування з залишковим принципом;
- застарілу матеріально-технічну базу;
- застарілу нормативно-правову базу;
- застарілі книжкові фонди;
- відсутність прозорого відбору видавництв та видань у формуванні замовлень на випуск літератури за державними програмами;
- втрату іміджу професії бібліотекаря;
- ліквідацію бібліотек та ін.. [42].

Натомість пропонується:

- осучаснити нормативно-правову базу діяльності бібліотек, внести, зокрема, зміни до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» з метою забезпечення належного фінансування бібліотечних фондів;
- розширити номенклатуру посад бібліотек відповідно до сучасних потреб галузі на основі єдиного класифікатора посад, переглянувши довідник кваліфікаційних характеристик працівників бібліотек;

- розробити та впровадити національні стандарти бібліотечної статистики, каталогізації, обслуговування користувачів;
- задіяти бібліотеки в регіональних та місцевих програмах розвитку, залучати меценатів і спонсорів, подавати заявки на отримання грантів тощо;
- розвивати електронні бібліотеки на бібліотечних сайтах (дотримуючись вимог законодавства щодо авторських прав);
- впроваджувати інформаційні технології з метою автоматизації бібліотечних процесів;
- підвищувати культуру обслуговування, впроваджувати інноваційні послуги (консультації, курси, клуби);
- налагоджувати ефективну комунікацію з представниками органів державної влади та місцевого самоврядування, здійснювати моніторинг громадської думки щодо діяльності бібліотек (анкетування, опитування);
- організувати PR-акції, створюючи тим самим історію успішної діяльності бібліотеки тощо [42].

Таким чином, запорукою ефективного функціонування бібліотечних установ на сучасному етапі, залишається орієнтація на потреби та запити користувачів, кваліфікований персонал, який здатний та готовий працювати на благо своєю установи, достатній рівень фінансування бібліотечних установ, впровадження інноваційних підходів у сферу бібліотечних послуг та допитливі і вдячні читачі.

Лозуватська бібліотека успішно реалізує та втілює нові цікаві проекти та форми бібліотечного обслуговування користувачів на практиці, адже надання сучасних інформаційних послуг є визначальним фактором формування іміджу бібліотечної установи.

3.2. Перспективи інформаційного забезпечення Лозуватської книгозбірні

В умовах сьогодення одним із найважливіших завдань в діяльності Лозуватської центральної бібліотеки, так само, як й інших бібліотек України, постає перехід на новий рівень обслуговування, орієнтація та утвердження основних засад інформаційного суспільства. Бібліотеки повинні заново знайти своє місце в суспільстві, культурі, духовному та інтелектуальному житті людини. Ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки переформовується все, що традиційно було основою здійснення бібліотечної діяльності: виробництво, накопичення, опрацювання, поширення інформації, інформаційні потреби і способи їх задоволення.

Цифрова культура, дедалі більше стає визначальним чинником суспільного життя. Книгозбірні нині знаходяться у перехідному становищі – на стику традиційних форм та методів обслуговування читачів і цифрових ресурсів із переважання віртуальних користувачів. Хоча основний бібліотечний ресурс уже набув цифрового характеру, а ймовірний читач став віддаленим, одним із першочергових завдань бібліотеки на сучасному етапі постає, її змога залишитися затребуваною установою на нових просторах перетину сучасних типів носіїв і споживачів інформації.

Завдання Лозуватської бібліотеки полягає в тому, щоб одночасно продовжувати збір, накопичення традиційних бібліотечних ресурсів і задовольняти інформаційні потреби традиційних читачів і максимально освоювати новітні інформаційні ресурси та відповідати на запити «цифрового» покоління. Тоді бібліотека в перехідному періоді вистає і впевнено увійде в інформаційне середовище [43].

Сучасний користувач бібліотеки – це людина медіа світу, споживач таких інформаційних комунікацій як Інтернет-ресурси, під впливом яких він, безсумнівно перебуває. Медіа так ввійшли в наше повсякденне життя, що більшість людей їх просто не помічають, а тому не здатні критично оцінювати, піддавати сумнівові все, що доводиться читати або сприймати через візуальні образи та звуки. Нові інформаційні ресурси й технології, новий тип мислення, навички медіаграмотності, нові вимоги до використання інформації

зумовлюють необхідність посилення просвітницької, експертної, консультативної, інтегративної функції бібліотеки. Бібліотека при цьому виступає активним учасником виховання свідомого, критично мислячого, медійнограмотного населення і ставить перед собою наступні завдання – допомогти молодим людям виробити адекватні орієнтири щодо медіа як частини життєвого світу, розібратися в особливостях медіареальності, опанувати її, щоб збільшити ресурсні можливості та зменшити ризики негативних впливів.

Для дослідження сприйняття інформації молодими людьми, соціологами та психологами уведено в науковий обіг новий термін, який має назву «покоління Z». Термін використовується порівняно недавно, для відокремлення відносно молодих людей і підлітків, які народилися в період від початку дев'яностих до середини нульових. Вважається, що на їх соціальний та філософський світогляд вплинула світова економічна криза, розвиток мобільних технологій, Веб 2.0. Властивість молодого покоління полягає в тому, що у нього в крові високі технології, якими вони постійно користуються. Вже зараз ця група становить близько чверті населення, а вже до 2020 року близько 40% споживачів буде припадати саме на неї.

Як показують останні дослідження, тривалість уваги у покоління Z становить 8 секунд (так звані «восьмисекундні фільтри»). Представники цього покоління виростили в світі безмежних можливостей та постійної нехватки часу. Саме тому вони адаптувалися до необхідності дуже швидко оцінювати і просіювати величезні обсяги інформації. У мобільних додатках і мережі Інтернет вони покладаються на секції і вкладки, де зібрано найбільш свіжий і популярний контент [44].

За таких умов, метою бібліотеки є створення такого інформаційного контенту та надання доступу до інформаційних ресурсів в будь-який час і в будь-якому місці. Бібліотека має стати дієвим посередником між інформацією та користувачем, своєрідним фільтром в інформаційних потоках.

Саме тому, у Лозуватській бібліотеці доцільно було б організувати для читачів школи, семінари, тренінги, консультації, інформування з питань освоєння цифрової грамотності, техніки, технологій: вербальні (розповідь, лекція, бесіда, діалог, обговорення, аналіз, дискусія), наочні (перегляд аудіо- та відео- матеріалу, експозиційно-виставкова діяльність), репродуктивні, дослідницькі, евристичні, проблемні, ігрові (моделювання художньо-творчої діяльності творців медіатекстів, імпровізація).

Реалізуючи функцію координатора знань Лозуватська бібліотека вже сьогодні пропонує такі види послуг:

- доступ до безкоштовного інтернету та друкованих джерел;
- професійно підготовлений персонал, який вмiє працювати з бібліотечними каталогами та з пошуковими службами інтернету;
- надання уточнюючих, адресних, тематичних, фактографічних
- довідок як реальному, так і у віртуальному режимах;
- можливість брати участь у роботі клубів, творчих об'єднаннях, виставках, лекторіях, майстер-класах та інших заходах, що діють на базі бібліотеки;
- затишні, по-сучасному обладнані читальні зали та ресурсні центри.

В сучасних умовах, бібліотека покликана шукати оригінальні підходи до подачі новин та зацікавити нову аудиторію. Один з таких підходів перетворився вже на справжню світову тенденцію – гейміфікацію новин.

Гейміфікація (англ. Gamification) – це відмінний спiсiб максимально збільшити лояльність користувачів за допомогою впровадження ігрових механізмів в неігрові процеси. Суть його полягає в тому, щоб використовувати ігровий елемент при передачі інформації користувачам. Це – так званий спiсiб викликів, який мотивує людей долати труднощі, тим самим забезпечуючи кращу взаємодію читача та контенту. Наприклад, у бібліотеці традиційно проводяться різноманітні конкурси та квести з різноманітної тематики, які поєднують у собі не лише ігровий підхід, а й сприяють

ефективному засвоєнню інформації. Фахівці зазначають, що такий вид подачі інформації сприяє розвитку уваги, пам'яті, мислення та кмітливості [45].

Одним із найважливіших факторів успішної діяльності бібліотек залишаються кваліфіковані працівники, які хочуть та вміють правильно подати інформацію користувачеві. Сучасний бібліотекар повинен володіти мистецтвом спілкування, бути готовим опанувати прогресивні бібліотечні технології, оперативно реагувати на вимоги часу, адже головною метою всіх нововведень, які впроваджуються в бібліотеці є високоефективне, якісне та комфортне обслуговування користувачів.

Тому, перед бібліотекарами постають наступні завдання:

- висока професійна культура та технологічна грамотність;
- володіння навичками роботи в соціальних мережах і з ресурсами Інтернет;
- знання особливостей особистісного, психологічного та соціального становлення молодої людини;
- здатність вчасно реагувати на зміни в суспільстві та потреби молоді і відповідно змінювати форми і методи діяльності установи;
- знайомство з молодіжними субкультурами;
- високий рівень комунікативної культури та культури праці.

Професійна підготовка кадрів, їх безперервна освіта повинні бути в центрі уваги бібліотечних працівників.

Пандемія коронавірусу поставила Україну в екстремальні умови. Вчителі та учні перейшли на новий формат навчання – дистанційний. Працівники Лозуватської книгозбірні змушені були реагувати на виклики часу. Вони організували і провели он-лайн навчання для вчителів загальноосвітніх шкіл села Лозуватки «Використання сервісу Zoom для проведення дистанційних занять».

На виконання плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки в бібліотеці створено

умови щодо забезпечення рівного доступу громадян до інформації, розміщеної на сторінках бібліотеки та веб-сайтах органів виконавчої влади. З метою заохочення молоді до участі у державотворенні в Інтернет-центрі бібліотеки надаються індивідуальні консультації користувачам бібліотеки (подання петицій, голосування за проекти в рамках «Громадського бюджету» тощо).

Бібліотека рийняла участь в поширенні цифрової грамотності за Всеукраїнським проектом «Дія» (проведення майстер-класів «Дія – в дії») [46].

Під час карантину зросла робота спеціалістів бібліотеки щодо наповнення сторінок в соціальних мережах, створення відеороликів, буктрейлерів, відео-майстер-класів, вікторин, слайд-презентацій тощо. Всього створено та поширено на веб-сайті бібліотеки та в соціальних мережах понад 50 прим. власних продуктів різної тематики.

Проводилась робота щодо наповнення БД «Електронна бібліотека» на веб-сайті: у 2020 р. оцифровано 7 книг (всього БД налічує 73 прим. документів).

Реалізовано також розбір користувачів сторінки бібліотеки. Як з'ясувалося, 60 відсотків відвідувань сайту – це унікальні відвідування користувачів персональних комп'ютерів. Проте, останнім часом вбачається тенденція до збільшення кількості відвідувачів, які переходять на сторінку бібліотеки з мобільних пристроїв.

Таким чином, діяльність Лозуватської центральної бібліотеки, її розвиток в сьгоднішніх умовах залежить від багатьох факторів, які пов'язані з бібліотечним обслуговуванням. Йдеться, зокрема, про: наявність різноманітних носіїв інформації, поєднання сакраментальних інформаційних ресурсів із цифровими технологіями, використання модернізованих підходів для виховання медіаграмотного, критично мислячого молодого покоління, використання ігрофікації у бібліотечних процесах та кваліфікований персонал.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми організації та забезпечення бібліотечної діяльності. Відзначено значний внесок у розробку цієї проблеми сучасних зарубіжних та вітчизняних авторів. У наукових розвідках висвітлюються особливості бібліотечної діяльності в сучасних умовах розвитку суспільства, способи активізації читацької та соціальної активності молоді в бібліотеках як культурних центрах; наголошується на посиленні ролі бібліотек у процесі формування єдиного інформаційно-комунікаційного середовища України та необхідності пошуку інноваційних підходів до створення й впровадження нових моделей системної трансформації управління бібліотечними установами.

2. Визначено джерельну базу та методи дослідження. Джерельну базу дослідження становлять конституційні норми; міжнародні договори; стратегічні документи розвитку (концепції, доктрини, програми тощо); правові акти, видані Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України, які стосуються бібліотечної діяльності; накази і розпорядження центрального органу державної виконавчої влади, який здійснює керівництво у сфері інформаційної політики та ін.. Всі ці документи є основоположними й для здійснення дослідження організації та забезпечення бібліотечної діяльності.

У ході дослідження були використані методи: загальнофілософські, загальнонаукові, спеціальні й специфічні.

3. Розглянуто історію розвитку Лозуватської центральної бібліотеки як інформаційного, культурного, просвітницького центру. Бібліотеку представлено як центр накопичення і зберігання суспільно значущих масивів інформації. Нині бібліотека спрямовує свою діяльність на забезпечення конституційного права громадян на доступ до інформації, розвиток шкільної та професійної освіти, участь громадян у суспільному житті, організацію дозвілля, а також відкриває нові можливості для розвитку особистості в її пошуках важливих життєвих орієнтирів.

4. Виявлено особливості соціокультурної діяльності бібліотеки. Вони полягають у спрямованості на: розширення соціокультурного простору читання; підвищення освітнього і культурного рівня населення; забезпечення інформаційних потреб користувачів у сфері освіти, науки, виробництва; поширення серед населення знань історико-краєзнавчого характеру; організації відпочинку і дозвілля населення. Акцентовано увагу на діяльності Лозуватської центральної бібліотеки щодо підвищення рівня інформаційної культури її користувачів.

5. Досліджено інформаційно-бібліографічний сервіс в Лозуватській центральній бібліотеці. Успішність функціонування бібліотеки як інформаційної установи зобов'язує бібліотечних працівників адекватно та швидко реагувати на зміни в інформаційних потребах користувачів, надавати якісне консультування, удосконалювати форми обслуговування, розширювати спектр бібліотечно-інформаційних послуг. Важливим завданням є також вивчення й запровадження новітніх інформаційних технологій в бібліотечній діяльності.

6. Проведено аналіз розвитку бібліотеки та показників діяльності. Проведено також аналіз процесу взаємодії бібліотеки і користувачів інформаційних ресурсів в сучасних умовах, що виникають під впливом розвитку інформаційних технологій у бібліотечній сфері в цілому.

7. Визначено перспективи інформаційного забезпечення Лозуватської книгозбірні. Нині головна мета полягає у створенні єдиного всеукраїнського інформаційного простору та інтеграція у світовий бібліотечно-інформаційний простір. А запорукою ефективного функціонування бібліотеки залишається орієнтація на потреби та запити користувачів, кваліфікований персонал, достатній рівень фінансування, впровадження інноваційних підходів у сферу бібліотечних послуг.

8. Окреслено шляхи розвитку бібліотеки як інформаційного та соціокультурного центру обслуговування громадян. Визнано, що діяльність Лозуватської центральної бібліотеки, її розвиток в сучасних умовах залежить

від багатьох факторів та чинників, які стосуються бібліотечного обслуговування. Йдеться, зокрема, про: наявність різноманітних носіїв інформації, поєднання традиційних інформаційних ресурсів із цифровими технологіями, використання новітніх підходів для виховання медіаграмотного, критично мислячого молодого покоління, застосування ігрофікації у бібліотечних процесах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамов К.Г.: Биобиблиографический указатель / Нац. б-ка им. Пушкина А.С.. сост. Бушуева Н.А.. – Саранск, 1994. – 70 с.
2. Артемов Ю. Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені ВО Сухомлинського. Інформаційний простір і бібліотечне середовище: термінологічний дискурс – №4 – 52-59с.
3. Бабич В. Публічні бібліотеки: сучасність і майбутнє // Бібліотечний вісник. – 1998. – № 1 – 54-55с.
4. *Балики Д.А. Книговедческие работы Балики Д.А. // Леликова Н. К. Становление и развитие книговедческой и библиографической наук в России в XIX – первой трети XX века. – СПб., 2004. – 266–272 с.*
5. «Бібліотека – це той храм, де завжди народжується і зберігається духовність. Пам'ятаймо, що у давнину бібліотеку називали «дім життя», «притулок мудрості», «аптека для душі»» (В. Сухомлинський).
6. Ванеев А.Н. Об объекте библиотекосведения (полемиические заметки) // Библиосфера. 2012 – №1 – 89-91с.
7. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечноінформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; наук. ред. Г. І. Ковальчук ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : Академперіодика, 2014. – 362 с.
8. Гуменюк М.П .Українські бібліографи XIX – початку XX століття : нариси про життя та діяльність – Харків : Ред.-вид. від. Кн. палати УРСР, 1969. – 182 с.
9. Давидова І.О. Когнітивно-комунікаційна парадигма в бібліотекознавстві / І.О. Давидова // Вісн. ХДАК. – 2013. – Вип. 40. –60-70с.
10. Димчев А. Стратегии за развитие на библиотеките. Коопериране на библиотеките. Библиотека. 2005. Год. 12, № 3–4. С. 12–19. 91.

11. Діжур Т. А. Корпоративне створення бібліографічної бази даних як критерій відповідальності перед користувачем і суспільством. Медичні бібліотеки як соціальні інформаційні бази медичної науки та охорони здоров'я : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 14–16 трав. 2008 р.). Київ, 2008. 92–96с.
12. «Дія. Цифрова освіта» <https://osvita.diiia.gov.ua/>
13. Добко Т.В. [и др.] Бібліографічна довідка в системі довідково-бібліографічного обслуговування [Текст] : практич. посіб. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2004. – 92 с.
14. Долбенко Т. О. Документні ресурси бібліотек: навч. посіб. / Долбенко Т.О., Горбань Ю. І. – Київ: Ліра-Київ, 2016. – 255-272с.
15. Дубровіна Л.А.: [Біогр. дов.] // Хто є хто у видавничій і бібліотечній справі. – К., 1999. – 47-48с.
16. Дубровіна Л.А., Онищенко О.С. Історія національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, 1918 - 1941 ; Національна академія наук України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Київ: НБУВ, 1998. – 336 с.
17. Загуменна В.В. Національна бібліографія України: здобутки і перспективи / В.В. Загуменна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4.
18. Закон України «Про бібліотеку та бібліотечну справу» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80#Text>
19. Закон України «Про доступ до публічної інформації» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
20. Закон України «Про інформацію» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
21. Закон України «Про культуру» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
22. Закон України «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
23. Закон України «Про наукову і науковотехнічну діяльність» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

24. Закон України «Про Національну програму інформатизації»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>
25. Закон України «Про основи державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-14#Text>
26. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>
27. Зверевич В. В. Библиотечное пространство: понятие, структура, функционирование, вектор развития / В. В. Зверевич // Библиотечное знание. Документоведение. Информология. – 2014. – № 4. – 15-20с.
28. Ільганаєва В.О. Библиотечное знание. Теория, история организации деятельности библиотек : підруч. для бібл. ф-тів ін-тів культури та училищ культури – Х. : Основа, 1993. –176 с.
29. Мухіна Л.І. Документація у бібліотеці професійної (професійно-технічної) освіти. Сучасні вимоги. / Л. І. Мухіна. – Запоріжжя, 2020. – С. 11-22.
30. Низовий М. А. Визначення поняття «книга»: основні етапи, попередні підсумки та перспективи / М. А. Низовий, С. В. Карпенко // Вісник ХДАК. – Х., 2005. – Вип. 16. –103 – 112с.
31. «Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства»
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163#Text
32. «Олександрійський маніфест про бібліотеки: Інформаційне суспільство в дії» (2005). <https://www.ifla.org/publications/alexandria-manifesto-on-libraries--the-information-society-in-action>. Перевірено 16.06.2021
33. Патока В. Система рекомендаційних бібліографічних посібників : сучасні проблеми та їх вирішення // Вісн. Кн. палати. – 1999. – № 3. –3-4с

34. Прокопенко Л. Законодавче регулювання у сфері діяльності бібліотек [Текст] : [нормативно-правові аспекти] / Л. Прокопенко // Науковий вісник. – 2015. – Вип. 32. – 67-71с.
35. Рішення Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства в Женеві(2003) http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=61592
Перевірено 16.06.2021
36. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text>
37. Розпорядження Президента України «Про заходи щодо вдосконалення діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396/2003-%D1%80%D0%BF#Text>
38. Скаченко О.О. Використання ігрової моделі гейміфікації у соціокультурній діяльності бібліотек // Бібліотечний Меркурій. – 2019. – Вип. 2. – 218-229с
39. Слободяник М.С. Базова модель бібліотеки як соціальнокомунікаційної інституції // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 4. – С. 5-6.
40. Соколов А. В. Библиотечный гуманизм и гуманистическая миссия библиотек в информационном обществе // Библиотечное дело. – 2011. – № 17 (154). – 8-15с
41. Столяров Ю. Н. Библиотека – двухконтурная система // Науч. и техн. б-ки. – М., 2002. – № 11
42. Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» // Офіційний вісник України. – 2016. – №26. – 165–178с.
43. Стрішенець Н. В. Сучасна американська бібліотечно-інформаційна терміносистема : бібліотекознавчий аспект : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2011. – 334-335с.

- 44.Сукиасян Э. Р. Электронные каталоги / Э. Р. Сукиасян // Библиотека. – 2003. – № 2. – 38-41с.
- 45.Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/490/2000#Text>
- 46.Хавкина Л. Б. Книга и Библиотека // Л. Б. Хавкина; вступ. статья С. А. Басов, И. Н. Качковская. – СПб. : Изд-во РНБ, 2011. – 152 с.
- 47.Чакс А. // Рига : Энциклопедия = Enciklopēdija Rīga / [пер. с латыш. ; гл. ред. П. П. Еран]. – Рига : Главная редакция энциклопедий, 1989. – 774-775с.
- 48.Швецова-Водка Г. М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій / Г. М. Швецова-Водка. – Рівне, 2001. – 438 с.
- 49.Шевчук В. .Тёплый талант Степана Васильченко // Наука и культура. Украина: Ежегодник. – Выпуск 22. – М., 1989. – 418 – 428с.
- 50.Шрайберг Я. Л. Основные положения и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей: главные тенденции окружения, основные положения и предпосылки, базовые прин – М. : Либерия, 2001. – 102 с